

Bojana Kralj

»Silno priljubljen, a v načelnih vprašanjih neupogljiv«

Fran Venturini vsestranski glasbenik in učitelj bazoviških žrtev

KRALJ, Bojana, profesorica glasbe, višja predavateljica, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Cankarjeva 5, SI – 6000 Koper, bojana.kralj@pef.upr.si

78.071.1:929Venturini F.
929Venturini F.

»SILNO PRILJUBLJEN, A V NAČELNIH VPRAŠANJIH NEUPOGLJIV«

Fran Venturini vsestranski glasbenik in učitelj bazoviških žrtev

Fran Venturini je kot slovenski učitelj občutil v svojem življenju težo boja za narodov obstanek. Razvil je bogato glasbeno dejavnost kot učitelj v slovenskih šolah na Tržaškem, kot skladatelj slovenske umetne in ljudske pesmi, kot zborovodja številnih pevskih zborov, kot organizator kulturnega delovanja na Tržaškem in v Ljubljani. Skrbel je za obnovo glasbenega in kulturnega življenja, za zborovsko literaturo, organiziral in sodeloval je na zborovodskih tečajih, pri delovanju prosvetnih društev in Glasbene matice v Trstu, kasneje med vojnama pa tudi v Ljubljani. V času izgnanstva je svoj čas namenil komponiranju in petju zborovske pesmi. Bil je prijazen, skromen, široko razgledan učitelj, ki je doživel obdobje fašističnega režima, strahove in revščino, ki jo je sprejemal pokončno in neupogljivo. Vojnim grozotam in režimu se ni uklonil temveč se jim je zoperstavil z glasbo. V ta namen je napisal skladbe posvečene vsem padlim med vojnama, skrbel za materni jezik in narodno zavest Slovencev na Tržaškem.

Ključne besede: učitelj, zborovodja, skladatelj, vsestranski kulturni delavec.

KRALJ, Bojana, BA Music, Senior Lecturer, University of Primorska, Faculty of Education, Cankarjeva 5, SI – 6000 Koper, bojana.kralj@pef.upr.si

78.071.1:929Venturini F.
929Venturini F.

“FIERCELY POPULAR, BUT UNYIELDING ON ISSUES OF PRINCIPLE”

Fran Venturini, versatile musician and teacher of the Basovizza victims

Fran Venturini, as a Slovenian teacher, felt in his life the weight of the struggle for the nation's survival. He developed a rich musical activity as a teacher in Slovenian schools in Trieste, as a composer of Slovenian art and folk songs, as a choirmaster of numerous choirs, and as an organiser of cultural activities in Trieste and Ljubljana. He was responsible for the renewal of musical and cultural life, for choral literature, and organised and participated in choir conducting courses, in the activities of enlightenment societies and the Musical Matrix in Trieste, and later, during the wars, in Ljubljana. During his exile, he devoted his time to composing and singing choral songs. He was a kind, modest, broad-minded teacher who lived through the fascist regime, the fears and the poverty, which he accepted uprightly and steadfastly. He did not bow to the horrors of war and the regime, but countered them with music. To this end, he wrote compositions dedicated to all those who fell during the wars, and was concerned for the mother tongue and national consciousness of the Slovenes in Trieste.

Keywords: teacher, choirmaster, composer, all-round cultural worker.

Uvod

Glasbeno delovanje na Slovenskem ob koncu 19. stoletja nam kaže z doseženimi rezultati postopno približevanje evropskemu delovanju v ustvarjalnih in poustvarjalnih dosežkih. Na Slovenskem je bila v ospredju vokalna glasba, vidnejše mesto pa je dobivala tudi instrumentalna glasba. Ustvarjalna dejavnost je hitro napredovala in z njo tudi število novih skladateljev. Ob poklicnih glasbenikih pa je še vedno slonela tudi na samoukih. Pri njih je bila v ospredju vokalna glasba kot »edino izpovedno sredstvo«.¹

Slovenske razmere na področju glasbenega ustvarjanja in poustvarjanja so bile na Primorskem skromnejše. Glasbene institucije so bile šele v času nastajanja, zborovsko delovanje, čeprav množično, je le v posameznih primerih na Tržaškem in Goriškem preraslo v vidnejše rezultate poustvarjalnega pevskega delovanja.

Nove razmere so zahtevale med drugim organizirano glasbeno in izobraževalno delo. Do realizacije je prišlo na prelomu stoletja. Na Tržaškem in Goriškem so delovali posamezniki, ki so vplivali na glasbeno delovanje, na razvoj institucij in na razvoj zborovske glasbe.

Tako je bilo ob koncu 19. stoletja pa vse do prve svetovne vojne na Primorskem veliko delujočih pevskih zborov in društev. Vodenje pevskih zborov so prevzeli večinoma učitelji, ki so za potrebe zbora tudi komponirali skladbe. Najpogosteje so bile to priredbe ljudskih/narodnih pesmi. Glavni namen zborovstva je bila krepitev narodne zavesti. Nove smernice, ki jih je prinašala revija *Novi akordi*, so jim bile neznane. Tako so začeli ustanavljati Pevsko in glasbeno društvo v Gorici in Trstu, z združevanjem pevskih zborov v pevske zveze², ki pa na Primorskem niso dobile v teh letih ustreznega odziva ter ustanavljati društva na podeželju. Ob vsem trudu in prizadevanjih po višjih umetniških dosežkih so počasi dosegali vidne rezultate. Osnovna težava je bila glasbena izobraženost zborovodij. Kljub delujoči glasbeni šoli so prišli

zavidljivi rezultati šele po končani vojni. Istočasno pa je cerkev poskrbela za vzgojo in izobraževanje organistov. Tako so mnogi primorski organisti obiskovali Orglarsko šolo v Ljubljani in kasneje tečaje v Gorici, ki jih je organiziralo Ceciljansko društvo. Glasbeno delovanje je bilo plodno. S trdom in zavzetostjo posameznikov je ob zborovski dejavnosti napredovala tudi instrumentalna dejavnost. Velik prispevek primorskih posameznikov je bilo tudi zbiranje in zapisovanje ljudskih/narodnih pesmi (Karel Štrekelj, Oskar Dev, Janez Kokošar), glasbena publicistika in kritike objavljene v takratnih glasbenih revijah in časopisih.³

V obdobju fašizma je bilo kulturno delovanje prepovedano. Pevski zbori so v tem obdobju delovali v ilegali, šele po končani drugi svetovni vojni so aktivno začeli oživljati zborovsko dejavnost. Zasluge za ohranjanje zborovske dejavnosti so imeli glasbeniki – zborovodje, ki so prihajali na tržaško ozemlje in domačini. Med njimi je izstopal skladatelj Emil Adamič, ki je prišel iz Ljubljane, Ivan Grbec, Karol Pahor, Milan Pertot, Vlado Švara, Vasilij Mirk, Ubald Vrabec, Fran Venturini, Srečko Kumar, Viktor Šonc idr. Delovanje pevskih zborov in poučevanje se je nadaljevalo po različnih krajih in domovih posameznikov, ki so to omogočali. Po končani drugi svetovni vojni so začeli z aktivnim kulturnim in glasbenim delovanjem. Ustanovljen je bil radio Trst s slovenskim programom in Komorni zbor Trst⁴, oživljeno je bilo delovanje Glasbene matice Trst in pevskih zborov na Tržaškem in Goriškem⁵.

V teh vojnih in medvojnih obdobjih je za kulturno delovanje, oživljanje, spodbujanje in rast pevskih zborov, za krepitev narodne zavesti, za organizacijo pevskega in društvenega delovanja ter za vzgojo in izobraževanje zborovodij na glasbenem področju je imel zasluge in se odločno zavzemal tudi Fran Edvard Venturini, vsestranska osebnost na Tržaškem.

¹ Jelerčič, *Pevsko izročilo Primorske*, str. 95.

² Leta 1894 je bila ustanovljena Zveza slovenskih pevskih društev.

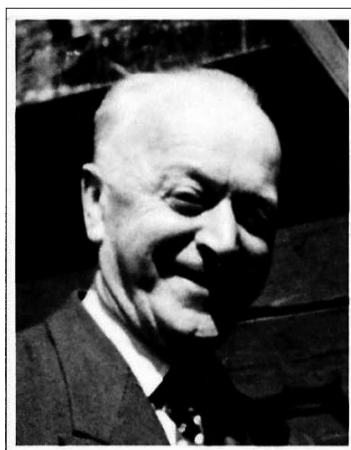
³ Jelerčič, *Pevsko izročilo Primorske*.

⁴ Komorni zbor je vodil skladatelj in zborovodja Ubald Vrabec.

⁵ Kralj, *Ubald Vrabec 1905 – 1992*.

Življenjska pot Frana Venturinija

»Tam, kjer se del tržaške planote in del severnega istrskega Krasa strmo spuščata v rodovitno ravnino, ki sega tja do Miljskega zaliva, leže v polkrogu med oljčnimi nasadi in številnimi vinogradi breške vasi Ricmanje, Boršt, Boljunec, Krogle in Dolina. Visoko nad Dolino in ostalim Bregom bde razvaline nekdanjega mogočnega srednjeveškega socerbskega gradu. V Boljuncu, izhodišču v divje romantično sotesko reke Glinščice, je bil 30. maja 1882 rojen prosvetni delavec, učitelj in glasbenik Fran Edvard Venturini.«⁶

Rodil se je v številni obrtniški družini, materi Amaliji rojeni Samsa in očetu, gostilničarju Josipu Venturiniju.⁷ Oče Frana Venturinija ni bil Boljunčan; priselil se je v to vas in odprl v svoji novi hiši gostilno. Tudi njegova mati ni bila iz Boljunca, ampak se je prisožila iz Hrpelj pri Kozini. Gostilna, ki sta jo imela na gorici, so jo imenovali *Gostilna pri društvu* in na njenem velikem vrtu so bile večkrat družabne prireditve in veselice. Venturinijeve so imeli v vasi vsi zelo radi, bodisi ker so se hitro vključili v domače okolje, bodisi ker so bili po značaju prijazni in dobri in so marsikomu tudi pomagali. V tem okolju je preživel otroška leta mali Fran; že takrat so mu vsi pravili Etko in s tem imenom so ga klicali prijatelji in znanci še v zrelih letih. Kazal je velik posluš in zanimanje za glasbo in vsakokrat, ko je slišal glas orgel v cerkvi, je zamaknjeno prisluhnil.⁸

Otroštvo je preživel v domačem kraju, kjer tudi obiskoval osnovno šolo in jo končal leta 1895. Po končani osnovni šoli se je vpisal na moško učiteljsko v Kopru.⁹ Že zelo zgodaj je pokazal glasbeno

nadarjenost in veselje do glasbe. Tako je že kot dijak učiteljska nekajkrat zamenjal dolinskega organista pri igranju orgel v cerkvi pri mašnih obredih.¹⁰ Na učiteljsku je vodil dijaški pevski zbor in orkester.¹¹ Maturiral je leta 1903, nato pa je opravil še kmetijski tečaj v Pazinu ter v letih 1911–1912 v Trstu tečaj za pouk na meščanskih šolah. Dijaki, ki so končali koprsko učiteljsko so bili nosilci kulturnega delovanja v svojih krajih in krajih, kjer so poučevali. In to je postal tudi Fran Venturini.¹²

Iz tega šolskega obdobja so nastali prvi skladateljski poskusi in med njimi dokončno izdelane skladbe: eno prvih, če ne celo njegovo prvo delo, je *Slovenska Sveta Maša 'Sladka ura'* za mešani zbor in orgle, napisana leta 1902, ko je bilo skladatelju dvajset let. To mašo je naštudiral s svojim zborom v Boljuncu. Pevske vaje je imel zbor kar v enem od prostorov v Venturinijevi hiši, v katerem je bil klavir. Leta 1904 so jo izvajali v cerkvi celo ob spremljavi godbe na pihala, seveda pod Venturinijevim vodstvom.¹³

Venturini je zelo zgodaj kazal svoje vsestranske sposobnosti. Poleg ustanavljanja pevskih zborov v svoji okolici je dramil in krepil narodno zavest. Za-

⁶ Švara, Fran Venturini, str. 32.

⁷ Slovenski biografski leksikon.

⁸ Ban, radio Trst A.

⁹ Moško učiteljsko v Kopru je v letih od 1891 do leta 1903 vodil ravnatelj Ivan Markelj iz Šentvida pri Stični. Bil je profesor prirodoписа, fizike in matematike. Izdal je knjigo Poročilo C. kr. Učiteljska v Kopru, v kateri je predstavil delo učiteljske do leta 1900. Učiteljsko je imelo tri oddelke: italijanskega, slovenskega in hrvaškega. V tem obdobju so poučevali naslednje predmete: verstvo, pedagogiko, nemščino, slovenščino, hrvaščino, italijanščino, geografijo, zgodovino, aritmetiko in geometrijo, prirodoslovje, prirodopis, kmetijstvo, lepopisje, risanje, violino, telovadbo. Poleg učiteljske so imeli dijaki tudi vadnico, kjer so imeli praktični pouk. Poleg večjezičnosti so na učiteljsku pripravljali dijake na kulturno življenje.

Ob državnih praznikih so pripravljali kulturne prireditve v štirih jezikih. Učili so se tudi igranja violine, klavirja in orgel ter imeli so tamburaški orkester. Tako je bilo leta 1907 ustanovljeno Tamburaški pevsko društvo Zvezda, leto kasneje pa se Dramsko društvo Istra, ki ga je vodil učitelj Ivan Vouk. Obe društvi sta s prireditvami obogatilo kulturno dejavnost v Kopru in njeni okolici. (Kontestabile, 2010, 26).

¹⁰ Manin, Josip Pangerc, 2015, str. 60.

¹¹ J. T., Fran Venturini, 1953, str. 51.

¹² Kontestabile, 2010, str. 32.

¹³ Ban, Venturini, radio Trst A.

vzemal se je za pravice svojega naroda, sodeloval v javnem življenju ob učiteljskem delu, zato so ga domačini pred začetkom prve svetovne vojne izvolili za župana občine Dolina. Toda prve okupatorske oblasti so ga prisilile, da je kot župan odstopil in nadaljeval s poučevanjem na različnih šolah na Tržaškem.¹⁴

Prvo zaposlitev je dobil kot učitelj v Predloki pri Črnem kalu leta 1903. Že v tem obdobju je začel ustanavljati pevske zборе in jih voditi. Toda premostitve na novo delovno mesto so se vrstile. Tako je leta 1905 nastopil mesto učitelja v Dolini pri Trstu in tu služboval do leta 1910. Ob šolskih obveznostih je vodil tudi pevski zbor Valentin Vodnik v Dolini. Sledilo je novo delovno mesto v sosednji vasi, v Borštu. 1. januarja 1906 je šola postala dvorazrednica. V šolskem letu 1910/11 je mesto učitelja dobil Venturini in tu je služboval deset let, od leta 1910 do 1920.

V tem začetnem obdobju 20. stoletja so nekatera društva s svojo dejavnostjo začela usihati zaradi hude revščine, ki je pestila prebivalstvo. Preživljali so se s kmetijstvom, ki je bilo odvisno od letine. Zaradi slabih razmer so deželni zastopniki prosili dunajsko vlado za pomoč. Tako so pevci in drugi člani društev zapostavljali razvoj pevskih in bralnih društev, ker so morali poskrbeti za svoje družine. Iz tega umirjanja društvenih dejavnosti je ljudi Boršta predramil mladi učitelj, Fran Venturini. V tistem času je poučeval na šoli v Borštu kot nadučitelj. V prostem času pa je svoje delovanje posvečal pevskega zboru Slavec. Bil je vsestransko razgledan, marljiv in vesten. Bil je član različnih takratnih društev, med drugim tudi predsednik Učiteljskega društva za koprski okraj. Venturini, ki je dobro poznal tedanje razmere, se je ravnal po reku edinjašev »v slogi je moč«, sloga pa je lahko le v skupnem cilju. Omislil si je ustanovitev Ciril – Metodove družbe za Breg. Svojo zamisel je objavil v časopisu Edinost, 7. julija 1911.

»V dejanjih kažimo ljubezen do svojega naroda. Iz Brega: Najnujnejše narodno delo v našem Bregu (za vasi: Boršt, Boljunec, Dolino in Ricmanje) bodi ustanovitev podružnice sv. Cirila in Metoda. Sramovati se moramo sicer, da stopamo še- le sedaj pred javnost z željo po osnutju take podružnice, s kakršno

se danes ponaša že skoro vsaka vasica, in edino le naša občina dela še izjemo. – Zato naj bo delovanje bodoče podružnice tem živahnejše! Podpisani vabim vse zavedne Slovence in Slovenke iz Boljunca, Doline, Boršta in Ricmanj na ustanovni občni zbor, ki se bo vršil prihodnjo nedeljo ob 6. uri popoldne v Boljuncu v prostorih Gospodarskega društva, da si ustanovimo »Podružnico družbe sv. Cirila in Metoda za Breg.«¹⁵

Ustanovnega zbora se je udeležilo 30 članov. Venturini so izvolili za predsednika začasnega pripravljalnega obdobja. Člani pa so bili: Čeh (Boršt), Logar (Dolina), Milostnik (Ricmanje) in Urbančič (Boljunec), namestniki pa: Kariž (Dolina) in Ropster (Boršt), Reselj (Boljunec) in Pregarc (Ricmanje).¹⁶ Kot predsednik ustanovljene podružnice sv. Cirila in Metoda za Breg je v krajšem obdobju poskrbel, da so bili po brežanskih gostilnah nameščeni nabiralniki in so za družbo zbirali denar.¹⁷ Venturini se s tem uspehom ni zadovoljil, saj je imel za cilj ustanovitev združenja pevskih zborov, katerega naj bi sestavljali pevci vseh štirih društev z Brega. Tako je januarja 1912 sklical sestanek, na katerega je povabil zborovodje in predstavnike društev za ustanovitev »Zveze pevskih društev z Brega«.¹⁸ Člani društev so predlog sprejeli in začeli so z delom. Še posebej je bilo to izpostavljeno v Borštu, kjer je Venturini služboval in vodil pevski zbor. Dopisnik časopisa Edinost je 19. marca 1912 zapisal:

»Vso zimo je imel gospod nadučitelj Venturini po dvakrat na teden pevske vaje in je pridobil pevskega zboru tudi mnoge nove moči. In po dvakrat na teden je imel pouk in poljudna predavanja (poučne večere) za odrasle. Pri teh nisi videl le mladeničev, temveč tudi odraslih mladih in zrelih mož. In kako so ti z zanimanjem in veseljem sledili pouku ter vedno obiskovali šolo. Tako, da je človeku v resnici v veselje, ko vidi naše ljudstvo, kako hrepeni po napredku in pouku.«¹⁹

Službene obveznosti, vodenje podružnice sv. Cirila in Metoda in pevskega zbora so bile vsakdanje Venturinijeve dolžnosti. Po končani prvi svetovni vojni in prenehanju prepovedi poučevanja zaradi

¹⁴ J. T. Fran Venturini, 1953, str. 51.

¹⁵ Venturini, Edinost 1911, str. 4.

¹⁶ Vesti iz Istre, Edinost, 12. 7. 1911, str. 2.

¹⁷ Vesti iz Istre, Edinost, 21. 1. 1912.

¹⁸ Vesti iz Istre, Edinost, 5. 2. 1912, str.

¹⁹ Edinost, 19. 3. 1912, str. 4.

španske gripe (od 9. oktobra 1918 do 18. novembra 1919) na vseh šolah so v šolskem letu 1919/20 ponovno začeli s poukom. V šolskem 1920/21 je dobil Fran Venturini novo delovno mesto učitelja. S poučevanjem je začel na Ciril-Methodovi šoli pri sv. Jakobu v Trstu.²⁰ Na šoli so začeli z organiziranim poučevanjem, zato so delovno mesto dobili številni slovenski učitelji.²¹

O Franu Venturiniju so svoje spomine in pričevanja izpovedale njegove učenke in učenci. Olga Ban je o Venturiniju dejala:

»Učil nas je petje in pod njegovim vodstvom smo peli pri maši. Bil je veseljak, zato je bilo na tistem izletu na Sv. Goro pri Novi Gorici res veselo in zabavno.«²²

Franc Brus se je spomnil šolskega izleta:

»V osmem razredu smo šli na zadnji šolski izlet. Odpravili smo se na Slavnik. Vodil nas je učitelj Venturini. S postaje Sv. Andreja smo se z vlakom odpeljali skozi prekrasno divjo Glinščico do Kozine. Od tu smo pešali po precej dolgi poti proti Slavniku. Vreme ni bilo najlepše. Kmalu je začelo rahlo rostiti, a še preden smo prišli do vrha, se je ulil dež in nas premočil do kože. Ni nam preostalo drugega, kot da se vrnemo. Učitelj Venturini je vedel za samotno kmetijo v bližini in odpeljal nas je ta. Vstopili smo v zares veliko in prostorno kuhinjo z izredno velikim ognjiščem. Prijazna gospodinja ni bila v zadregi zaradi tako številne družčine. Povabila nas je naj posedemo na klopi ob ognjišču. Ni bilo treba dvakrat reči. Bili smo skoz in skoz premočeni, trepetali smo od mraza... S toplim ognjem je prišlo tudi veselo razpoloženje. Pod taktirko nepozabnega Venturinija smo začeli prepevati. Vrstila se je pesem za pesmijo. Med našim koncertom se je tudi vreme izboljšalo. Posijalo je sonce. Poslovili smo se od domačinov in veseli odšli proti Trstu.«²³

Ljudmila Hreščak Racman je o Venturiniju zapisala:

²⁰ Debelli Turk, Sv. Jakob, str. 80.

²¹ Med učitelji so bili še: Karel Vouk, Alfonz Turko, Vida Vrtovec, Irena Epple, Ljudmila Ploper, Ivan Vouk, verouk pa sta učila Matija Škabar in Ivan Omerza. Debelli Turk, str. 80.

²² Ban, 1988, str. 18 – 19.

²³ Brus, 1980, str. 22.

»Ko se je brat vrnil od vojakov, je nadaljeval glasbeno šolo. Imel je stike z učiteljem Venturinijem. Njega je vprašal za nasvet glede mene, ki sem si tako želela nadaljevati s šolanjem. Venturini me je povabil, naj pridem na njegov dom v Škedenj. Polna pričakovanja sem šla. Povedala sem mu, kako zelo si želim hoditi v šolo. Obljubil mi je, da me bo sam vpisal na trgovsko šolo. Presrečna sem se vrnila domov. Nekega dne me je gospod Venturini poklical v pisarno. Prestrašila sem se, kaj se je zgodilo. Vprašal me je, če sem jaz sestra Karla Hreščaka. Na moj pritrdilni odgovor mi je dal roko in me vprašal, če se lahko zanese name. »Nekaj važnega boš nesla bratu. Nikomur ne smeš povedati, kaj nosiš. Pusti tu svoje knjige in nesi to bratu, ker nocoj potrebuje.« Vesela in ponosna sem odšla. Pri nas so bile vedno pevske vaje, sestanki, dramska skupina je tu vadila takoj po prvi svetovni vojni. Bili smo vajeni, da so se pri nas vedno shajali zavedni Slovenci. Prihajali so bratje Švara, Fran Venturini, Just Lavrenčič, dekan iz Doline, gospod Piščanc in tudi ostali, ki so bili v organizaciji TIGR. Med njimi so bili tudi bazoviški junaki (Bidovec, Miloš, Marušič in Valenčič).«²⁴

Maks Spetič je za svoje spomine tako zapisal:

»Sošolci iz Boršta, Ricmanj in Bazovice so zjutraj prišli mimo mene, da smo skupaj peš nadaljevali pot v šolo, ob vsakem vremenu, tudi slabem. Enak je bil povratek, ki ni bil vselej prijeten, posebno ne ob hudi burji, mrazu in poledici. Naš priljubljeni razrednik, pokojni Fran Venturini, je tiste, ki so izostali zaradi vremena, takoj oštel: »Salami de Napoli, kaj ste iz cukra? Glejte jih tam, Katinara, Lojner, Boršt itd. Živi in zdravi so in še niso manjkali!«²⁵

Danilo Turk – Joco je dopolnil vtise in zapisal:

»Najraje smo imeli pevske ure, ki jih je vodil priljubljeni Etko Venturini, znani pevovodja, ki je bil po vojni v Trstu več let ena najbolj znanih in sposobnih osebnosti na glasbenem področju.«²⁶

Izven šolsko in prosvetno delovanje učiteljev se je v povojnem obdobju spet razmahnilo. Iz Nemčije je prišel glasbenik Srečko Kumar. Josip Ribičič, uči-

²⁴ Hreščak, 1980, str. 25 – 26.

²⁵ Spetič, 1980, str. 46.

²⁶ Turk, 1980, str. 60.

telj v šoli pri sv. Jakobu, mu je pomagal poskrbeti službo na Glasbeni šoli Glasbene matice in skupaj s skladateljem Ivanom Grbcem sta ustanovila Učiteljski pevski zbor. 16. aprila 1921 je Ribičič v Učiteljskem listu objavil članek, v katerem je vabil učitelje, da naj ustanovijo zbor Zveze jugoslovanskih učiteljskih društev. Ob tem je nastal spor glede novosti v glasbi in sicer na področju petja. Srečko Kumar je z Gito Bortolotti uvajal novo pevsko tehniko, kateri sta nasprotovala Fran Venturini in Viktor Šonc.²⁷

Venturini je po končani prvi svetovni vojni nekaj časa vodil petje člane akademskega društva Balkan v Trstu. Do razpusta društev in odhoda v Jugoslavijo je vodil še pevsko društvo Kolo pri Sv. Jakobu v Trstu.²⁸

Delovanje pevskih društev je živelo vse do leta 1927, ko je prišlo do prepovedi delovanja vseh slovenskih društev na Tržaškem in Goriškem. Po ukinitvi društev so učitelji in učenci organizirali izlete v bližnje kraje, kjer so tudi peli pod Venturinijevim vodstvom. Učitelji so organizirali tudi predavanja in recitacijske večere skupaj z učenci. Po razpustu vseh društev in organizacij so se razmere zelo poslabšale, zlasti za tiste osebe, ki so se s svojim delom izpostavljali, zato so se morali umakniti v Jugoslavijo. Šolo so v šolskem letu 1927/28 zapustili: Fran Venturini, Andrej Šavli in Drago Pahor.²⁹

V teh letih je bil Venturini vsestransko aktiven, tako na kulturnem kot tudi na političnem področju. V presledkih je v letih 1925 – 1926 urejal tudi tednik *Novice*.³⁰ Zaradi vse hujšega političnega pritiska fašističnih oblasti, ki so mu grozile s konfinacijo, se je leta 1927 z družino³¹ ilegalno preselil v Jugoslavijo, v Ljubljano. Tu je postal organizator in pomemben vodja primorskih emigrantov, ki so se zbirali v društvih Soča in Tabor. Vodil je pev-

ska zbora Slavec in Sava ter z njima nastopal na različnih prireditvah in krajih širom Slovenije. Po smrti skladatelja in zborovodje Zorka Prelovca je leta 1939 dirigiral in vodil združene pevske zборе Hubadove župe. Istočasno je delal kot uradnik pri prosvetnem oddelku banske uprave.³²

Leta 1931 je nastopil službeno mesto učitelja na IV. deški narodni šoli Prule v Ljubljani. Tu je ostal vse do leta 1934.³³

Njegova napredna usmerjenost ga je pri službi zelo ovirala. Ob italijanski okupaciji Ljubljane je odšel k sinu Oskarju v Senovo, a ga je gestapo v bližini Dobove aretiral in ga izročil Italijanom. Internirali so ga v Corropoli v južno Italijo vse do leta 1943. Tudi v internaciji ni miroval. Ustanovil je pevski zbor in komponiral različne partizanske pesmi.

Po kapitulaciji Italije se je v jeseni 1943 vrnil v Ljubljano, komponiral skladbe in ilegalno delal za OF. V tem obdobju nemške okupacije Ljubljane je zbiral pevce in jih učil partizanske pesmi, da bi jih zapeli v pozdrav osvoboditeljem. Ob osvoboditvi Ljubljane maja 1945, je njemu pripadala čast, da je vodil združene pevske zборе in s pesmijo pozdravil partizansko vojsko.³⁴

Po končani drugi svetovni vojni se je leta 1945 vrnil v Trst, kjer je postal referent za glasbo v prosvetni komisiji za glasbo Partizanskega narodnoosvobodilnega odbora za Slovensko Primorje, nekaj časa je bil tudi predsednik obnovljene Glasbene Matice v Trstu, referent za glasbo pri Slovensko-hrvaški prosvetni zvezi. Sodeloval je pri tečajih, ki jih je organizirala Slovensko hrvaška prosvetna zveza. Tako je zveza organizirala tudi zborovodski tečaj od 5. do 20. novembra 1945 v Borštu. Na tečaju so predavali: Fran Venturini, Milan Pertot, Ivan Grbec, Ubald Vrabec in Karlo Sancin.³⁵

Skladatelj in zborovodja Ignacij Ota je o tečaju zapisal:

²⁷ Debelli Turk, str. 82.

²⁸ D. P., 1966, str. 3. Za Venturinijem je vodenje zbora prevzel Ubald Vrabec. Vir: Kralj, Ubald Vrabec, 2005, str.

²⁹ Debelli Turk, str. 84.

³⁰ Hrvatin, Radoslav.

³¹ Fran Venturini se je preselil v Jugoslavijo z ženo Ano Kraljič in sinovi. V družini se jima je rodilo pet sinov: Dušan, ki je že v otroški dobi umrl v Škednju, Sergij je kot partizan padel na Vrabčah pri Štjaku, Oskar je postal prosvetni in politični delavec, Angel se je posvetil trgovski dejavnosti in Franci je postal pravnik. D. P. 1966, str. 3.

³² Fran Venturini, NŠK Trst.

³³ Stalež šolstva 1934, str. 6.

³⁴ J. T. 1953, str. 51.

³⁵ Šavli, 2017, str. 191.

»Venturini se mi zdi, je učil slovenščino. Kaj češ, mi smo naredili italijansko šolo, nismo znali ne govoriti ne pisati ne slovensko, ne italijansko oz. italijansko zelo malo, slovensko nič. Tudi ostali niso znali, tako da smo se tam učili slovenščine.«³⁶

Spominjal se je tudi, kako so bivši gojenci Glasbene matice Trst po drugi svetovni vojni in vrnitvi iz migracije znani kot pomembni glasbeniki (Ubaldo Vrabec, Milan Pertot, Stanko Malič, Ema Vrabec, Fran Venturini, Ivan Grbec) »znova orali ledino« po letih kulturnega molka. Učili in vodili so pevske zборе, organizirali zborovske tečaje, poučevali na Glasbeni matici in skrbeli pri organizaciji pevskih zvez in organizacij.³⁷

Z vsemi silami je začel obnavljati glasbeno življenje v Trstu in okolici. Leta 1946 je prevzel vodstvo svetoivanskega zbora »Slavko Škamperle«, ki je prav pod njegovim vodstvom dosegel največje uspehe na turnejah po Sloveniji, Srbiji, Dalmaciji in Makedoniji. Zbor je vodil vse do konca svojega življenja.

Umrli je v Ljubljani 8. oktobra 1952. Pokopali so ga v Trstu. 10. oktobra so pokojnikovo truplo iz dvorane v Slovenski filharmoniji, kjer je ležal, pospremili na pot proti Trstu. Z govori so se mu poklonili takratni vidni predstavniki političnega in glasbenega življenja: Danilo Švara, Lavo Čermelj, Drago Pahor in Jože Kosovel. Pot so nadaljevali proti Primorski, se ustavili v Sežani, kjer so se mnogi poklonili z govori in prisotnostjo ter ga dokončno prepeljali v Trst. Tudi v Trstu je bilo več postankov in izrečenih poslovilnih besed. Na pokopališču pri Sv. Ani pa so govore imeli še: Andrej Budal, Angel Kukanja, Janko Gregol in Milan Pertot. Njegovo pot so zaključili pevci s pesmijo.³⁸ Posmrtno ostanke so čez nekaj let prepeljali na pokopališče v Boljunec. 30. oktobra 1966 je bil izveden ta prenos in odprtje spominske plošče na njegovi rojstni hiši.

Glasbeni opus

Glasbeni opus Frana Venturinija obsega v glavnem vokalne skladbe. Začetek komponiranja ni točno določen, saj radovednost in želja po glasbenem izobraževanju sega v njegovo zgodnje obdobje. Pisal je zborovsko glasbo za različne pevske zasedbe, samospeve in kantato.

Otroški in mladinski zbori

Za otroški pevski zbor je izdal leta 1945 v Trstu zbirko *Pesmi za vrtec*, v kateri so enoglasne pesmi brez instrumentalne spremljave: *Mala miška*, *Oj žogice*, *Peter peče*, *Zajček*, *Brzovlak*, *Naša mamica*, *Konjiček*, *Pozdravljena trobentica*, *Janko in Metka*, *Dedek Samonog*, *Mladi muzikanti*, *Polžek in krojači*, *Pesem slovenskih partizanov*, *Anica in piščeta*, *Je bela cesta vglajena*, *Šmentana muha*, *Pesem o sinički*, *Polževa snubitev*, *Moj očka ima konjička dva in Bežimo, tecimo*.³⁹

Leta 1924 je Srečko Kumar izdal zbirko *Otroške pesmi*, v kateri so pesmi Marija Kogoja, Emila Adamiča, Ivana Grbca, Antona Lajovca, Stanka Premrla in Vinka Vodopivca ter Frana Venturinija. Objavljena je Venturinijeva pesem *Cimbolo din*. Skladatelj Karol Pahor je ob izidu zbirke zapisal:

»Ta zbirka ne nosi več šablonskega pečata in je v vsakem pomenu umetnina, ki se lahko uvrsti med najboljšo slovensko glasbeno literaturo in malo narodov se more ponašati s takim delom. Skladbe so prepričale s psihološko prilagodljivostjo otroškemu čustvovanju ter z glasovno prilagojenostjo in barvitostjo a capella stavka.«⁴⁰

V notni zbirki Ivana Grbca *Pesmarica* za osnovne šole, srednje in strokovne šole, ki je izšla v Trstu leta 1954, so bile objavljene Venturinijeve pesmi: *Zajček*, *Mala miška*, *Brzovlak*, *Peter peče*, *Polžek in krojač*, *Kraguljčki*, *Kos*, *Ptička in beraček*, *Ko bo zadnja ura bila in Žabe*.⁴¹ Ivan Grbec je v uvodu *Pesmarice* 29. julija 1954 zapisal:

³⁶ Pangerc, 2011, str. 14.

³⁷ Pangerc, 2017, str. 82.

³⁸ D. P. 1966, str. 3.

³⁹ Zbirka *Pesmi za vrtec*.

⁴⁰ Koter, 2011, str. 85.

⁴¹ Grbec: *Pesmarica*.

Fran Venturini, Naslovnica notne zbirke *Pesmi za vrtec* (Arhiv SPZ Trst)

»Naše pesmi so se nizale v programe, ki so se oddajali po radiu. Začeli smo jih zapisovati in zbirati. Polagoma se je nabrala vsa snov za pesmarico, namenjeno pevcem mladinskega zbora. Pevski del so s sodelovanjem obogatili Vinko Vodopivec, Fran

Venturini in Nazarij Križman. Nova, izvirna pot je ubrana za teoretski del, ki odkriva lepote v spevu.«

Da so bile Venturinijeve pesmi za otroke med mladimi priljubljene, dokazujejo objave tudi po nje-

85

PIONIRSKA HIMNA

Koračnica. Fr. Venturini

56

Notni zapis Pionirske himne (Arhiv ZSKD Trst)

govi smrti. Leta 1966 je Ignacij Ota v zbirki Otroške in mladinske pesmi objavil naslednje Venturinijeve pesmi: *Peter peče*, *Mala miška*, *Koliko je zvezd*, *Brzovlak*, *Zajček*, *Polžek in krojači*, *Pesem o čričku in Kukavica*.⁴²

Leta 2019 je Glasbena matica v Trstu izdala notno zbirko *Otroške in mladinske pesmi z glasbeno spremljavo*. Skladbe so nastale ob projektu »Glasba in petje – skupaj je lepše«, ki ga je v razredu kompozicije vodil skladatelj in pianist Bojan Glavina. Tako so nekatere Venturinijeve pesmi dobile še instrumentalno spremljavo. Gojenec Manuel Figheli je pesem *Peter peče* priredil za klavir in otroški pevski zbor, pesem *Mala miška* pa za otroški pevski zbor, flavto, violino in violončelo. Fulvijo Jurinčič je priredil pesem *Polžek in krojači* za otroški pevski zbor, klarinet, fagot in klavir. Ambra Cosutta pa je priredila pesem *Pesmica o čričku* za otroški pevski zbor, dve violini in klavir.⁴³

⁴² Ota, *Otroške in mladinske pesmi*, 1966.

⁴³ *Otroške in mladinske pesmi z glasbeno spremljavo*, 2019.

Za otroke je napisal tudi *Pionirsko himno* in sicer v slovenskem, italijanskem in hrvaškem jeziku ter še veliko drugih pesmi, ki so ostale v rokopisu ali pa so že tudi izgubljene.

Za ženski zbor je napisal najmanj skladb. Med ohranjenimi je pesem *Poredni pastir* na besedilo Josipa Stritarja, napisana za štiriglasen ženski zbor.

Moški zbori

Obsežnejši je Venturinijev zborovski opus namenjen moški zasedbi pevskega zbora. Komponiral je umetne in ljudske pesmi ter partizanske pesmi.

V Trstu je leta 1923 izšla njegova notna zbirka *Šest mešanih in moških zborov*. V njej so objavljene naslednje pesmi: *Deklica s punčko*, *Mornar*, *Oblaka*, *Poslednja noč*, *Kam? in Skrivnost*.

Leta 1940 je v Ljubljani izšla notna zbirka 10 moških zborov. Objavljene so naslednje pesmi: *Ujedinjena domovina*, *Zvezde žarijo pokojno*, *Deklica ti si jokala*, *Vsejal sem nageljne*, *Pojdem na prejo*,

Lovska, Še mnogo let, Voščilo, Oče naš in Usmili se o Bog.

Nekaj že omenjenih pesmi je ponovno izšlo leta 1974 v Trstu. Izdala jih je Slovenska prosvetna zveza, izbral in uredil je notno zbirko Ignacij Ota. V zbirki so objavljene naslednje pesmi za moški zbor: *Vasovalec*, *Zvezde žarijo pokojno*, *Pesem talcev*, *Bratom*, *Nesrečna ljubezen*, *Bazovica*, *Nocoj, pa, oh, nocoj*, *Pojdem na prejo*, *Lovska in Deklicam ti si jokala*. Ob izidu notne zbirke je Ignacij Ota zapisal:

»Upam, da sem se s tem vsaj skromno oddolžil možu, ki je vse svoje življenje posvetil pesmi, katero je oplajal s svojo prirojeno duhovitostjo in preprosto lepoto v melodičnem in harmoničnem stavku.«⁴⁴

Pesem *Bratom*, na besedilo M. Kunaverja, je nastala leta 1945 in je žalostinka za moški zbori. Skladatelj jo je namenil kot je zapisano na naslovnici notnega zapisa »v spomin padlim za svobodo«. Pesem *Vasovalec* je bila objavljena leta 1947 v Trstu. Leta 1948 je pri Slovensko hrvaški prosvetni zvezi izšla pesem *Vstajenje* na besedilo Simona Gregorčiča.

Pesem *Bazovica* je Venturini uglasbil na besedilo Alberta Široka,⁴⁵ za štiriglasen moški zbor in bariton solo. Ta solistični del je po končani drugi svetovni vojni uporabil v pesmi *Vstajenje Primorske* skladatelj Rado Simoniti, na besedilo Leva Svetka Zorina. Svetek jo besedilo napisal leta 1944 ob pohodu na Križno goro nad Colom nad Vipavsko dolino. Tam je prenočil in se naslednji dan povzpел na enega od vrhov, od koder se odpre prelep razgled na Vipavsko dolino, Kras in morje. Ta prizor ga je tako prevzel, da je 6. januarja 1944, napisal besedilo *Vstajenje Primorske*. Še isti večer je pesem prvič tudi javno prebral svojim tovarišem, ki so bili nad pesmijo navdušeni in ga nagradili z bučnim aplavzom. Pesem je nato v požganih primorskih vaseh še velikokrat deklamiral, vsakokrat pa so jo poslušalci z veseljem sprejeli.⁴⁶ Uglasbitev je pesem dobila šele leta 1968. V Novi Gorici so ob 25.

letnici priključitve Primorske k matični domovini pripravili proslavo. Organizatorji so za ta namen želeli novo pesem o Primorski, zato so prosili skladatelja Rada Simonitija za pomoč. Izbral je besedilo pesmi *Vstajenje Primorske* in jo uglasbil. Prvi del pesmi je Simoniti napisal sam, za drugi del pa je vzel Venturinijevo melodijo iz pesmi *Bazovica*. Solistični del *Bazovice* je postal v pesmi *Vstajenje Primorske* refren, ki ga pevci pojejo z zanosom in navdušenjem. Pesem *Bazovica* je ponazarjala spomin padlim bazoviškimi junakom, ki so se uprli fašističnemu režimu pod italijansko okupacijo. Pesem je bila prvič zapeta 15. septembra 1968 na proslavi v Novi Gorici. Tam še ni postala primorska himna. Zgodilo pa se je leta 1978 na proslavi v Komnu na Krasu, kjer je množica ljudi ob refrenu vstala in jo s tem počastila kot himno.⁴⁷

Glasbenik Oskar Kjuder je o nastanku pesmi *Vstajenje Primorske* zapisal:

»Tovariš Rado Simoniti, dirigent ljubljanske Opere in obenem dirigent partizanskega zbora JA Srečko Kosovel, mi je rekel: »Oskar, vzel bom temo *Vstajenje Primorske* za našo partizansko himno na Primorskem.« »Podlaga za to pesem pa Venturinijeva *Bazoviška*?« »Tako je. Tema je zgodba naših bazoviških trpinov, ki so bili umorjeni v Bazovici leta 1930. Venturini je skladbo napisal za moški zbor, Simoniti pa jo je priredil za zbor, za orkester, za različne zasedbe. To je Simonitijevo *Vstajenje Primorske*.« »Poznate Venturinijevo *Bazoviško* z odločnim glorioznim vzklikom: *In maščevana bo Bazovica... Ta ima tisto melodijo, ki lahko ljudi dvigne v boj za maščevanje svojih junakov in svobodo naroda. Vendar po vojni, sploh zmagoviti, se ne more peti več o maščevanju, zato je za primorsko himno izbral Svetkov tekst, ta pa je iz nabožne pesmi: Ti, o Marija, milosti polna..... Se sprašujete zakaj? Da so lahko primorski pregnanci pa tudi vojaki brez pušk celo na jugu Italije pogumno peli najbolj udarno slovensko borbena pesem vsaj pri maši v cerkvi in se tako pripravljali, da lahko ob prvi priložnosti z njo gredo v boj. Italijanska država je prepovedala*

⁴⁴ Ota, 1974, str. 1.

⁴⁵ Prvotni naslov pesmi je bil *Pesem primorskih emigrantov*. Prvič je bila objavljena leta 1934 v listu *Istra*. Ivačić, 2020, str. 16. Pesem *Bazovica* je priredil Vinko Štrucl za solista, zbor in pihalni orkester, leta 1990. Cobiss. NUK Ljubljana.

⁴⁶ Svetek, *Pri svojih na svojem*, 1987.

⁴⁷ *Vstajenje Primorske*. https://sl.wikipedia.org/wiki/Vstajenje_Primorske

Kljub večkratnem izvajanju pesmi *Vstajenje Primorske* je avtorska pravica o nastanku pesmi bila leta narešena. Skladba je bila podpisana le z enim skladateljem, to je Radom Simonitijem. Kljub temu, da je sam povedal in so tudi drugi vedeli, da je zadnji del pesmi vzel melodijo iz Venturinijeve *Bazovice*, je to dosegel šele Venturinijev vnuk Dušan Venturini leta 2017. Ivašin, 2020, str. 16.

Bazovica

G. Širok

MOŠKI ZBOR

FRAN VENTURINI

p

Mi smo u-be-žni-ki, mi smo iz-gnan-ci, se-stra nam cesta je,
Ma-te-re vsu-žnosti, v je-čah so znanci, mi pa ve-ru-je-mo

f *Hitro - poudarjeno*

brat nam je glad. Ču-je-te kri-ke go-rja po Pri-mo-rju?
v na-šo po-mlad.

p

I - stra vas ča-ka, Go-ri - ška in Kras! Bra - tje sve-tli-ka se

f

na ob- zo- rju, str- ni- te vr- ste, bli - ža se čas.

34

Fran Venturini, Bazovica (Avtoričin arhiv)

BARITON SOLO

f
Kma - lu po - kli - če nas Trst in Go - ri - ca, di - vje od -

p
Kmalu, kmalu, nas po - kli - če, nas po - kli - če Trst, Gorica, di - vje, di - vje

p

- me - val bo krik sred' no - či. In mašče - va - na

bo odmeval krik sredi no - či, no - či. Mašče - va - na Ba - zo - vi - ca,

ff
bo Ba - zo - vi - ca, ob zo - ri kr - va - vi ne - bo za - ža - ri.

maščevana Bazovi - ca ob zo - ri kr - va - vi ne - bo za - ža - ri.

35

Fran Venturini, Bazovica (Avtoričin arhiv)

Pesmi svobode

ZA MOŠKI ZBOR HARMONIZIRAL
F. VENTURINI
LJUBLJANA 1945

Naslovnica notne zbirke *Pesmi svobode* (Arhiv ZSKD Trst)

slovensko besedo in pesem, razen nabožnih pesmi v cerkvah. V cerkve so pošiljali tudi ovaduhe, ki so poznali samo melodije pesmi, slovenskega jezika pa niso znali.«⁴⁸

Za moški pevski zbor je harmoniziral tudi partizanske pesmi, ki so izšle v notni zbirki *Pesmi svobode*. Skladbe so nastale med drugo svetovno vojno, v času ko je preživel svoj del življenja v taborišču. Pesmi so izšle v Ljubljani leta 1945. Skladatelj je ob notnem zapisu dodal še naslednji zapis: »Pesmi sem spisal, kakor smo jih prepevali v ječah in taboriščih. Skladatelji so mi nepoznani. Verjetno je, da so jih so-trpini drugod prepevali z majhnimi izpremembami v melodiji in tekstu.«⁴⁹ V zbirki so naslednje pesmi: *Nabrusimo kose, Kosec koso brusi, Bratje, le k soncu svobodi, Vintovačka, Partizanska žena, Kovači smo in Hercegovska*.

Na besedilo Simona Gregorčiča *Pozabljenim* je uglasbil pesem za bariton solo in štiriglasen moški zbor. Pesem je bila objavljena leta 1946 v Trstu. Na besedilo Antona Aškercja pa pesem *Mi vstajamo*. Med znanimi besedili je tudi pesem *Zdravica* napisana na besedilo Franceta Prešerna.

Venturini je za moško zasedbo priredil tudi ljudske napeve. V notni zbirki *Tržaške narodne pesmi* je zbral in priredil pesmi za mešane in moške pevske zборе. Za moške zборе je priredil ljudske napeve: *Vojaška suknjica, Beraški zakon, Srečno, srečno ljub'ca moja, Slovenski fantje, Nezvesta in Rožica*.⁵⁰ Veliko priredb ljudskih pesmi je tudi za moško zasedbo še v rokopisu ali pa so izgubljene.

Mešani pevski zbori

Skladbe za mešani pevski zbor zavzemajo vidnejše mesto v glasbenem opusu Frana Venturini. Glede na njegovo delovanje kot zborovodja mešanih pevskih zborov v svoji matični domovini in izven nje je potreba po primerni zborovski literaturi spodbudila skladatelja, da je komponiral umetne pesmi, priredbe ljudskih/narodnih pesmi različnih narodov ter skladbe za cerkvene potrebe. Tako obstaja v njegovi zapuščini prva notna zbirka,

Naslovnica notne zbirke *Tržaške narodne pesmi* (Arhiv NŠK Trst).

ki je izšla v Trstu leta 1923 *Šest mešanih in moških zborov*. V njej so objavljene naslednje uglasbene pesmi za mešani zbor: *Deklica s punčko, Mornar in Oblaka*.

Leta 1934 je v Ljubljani napisal ob 50. letnici gosпода dr. Draga Marušiča, bana Dravske banovine, skladbo *Še mnogo let!* Nekaj let pozneje, leta 1938 je v Ljubljani izšla notna zbirka *Tržaške narodne pesmi*, v katerih je avtor harmoniziral tržaške ljudske napeve, ki so danes že skoraj pozabljeni. Harmonizacije ljudskih pesmi s tržaškega so nastajale v Venturinijevem glasbenem opusu že od leta 1900 dalje za potrebe pevskih tečajev na Tržaškem, ki sta jih zapisovali Pevsko društvo Velesila iz Škednja in pevsko društvo Slava iz Kolonkovca. V zbirki so naslednje harmonizirane ljudske pesmi: *Tedaj pa z Bogom, dekle, Slovo, Ne boš, ne boš, Napitnica, Prepevajmo Slovenci, Temna noč se je storila, Milica, Poljub, Lahko je zate duša, Pogovor z ljubico, Fantu,*

⁴⁸ Ivančič, 2023, str.115-116.

⁴⁹ Notna zbirka *Pesmi svobode*, 1945. ZSKD Trst.

⁵⁰ *Tržaške narodne pesmi*. NŠK Trst.

IN = 020143116 B 1774

Pesem bratstva
(2. vaja)

Fr. Venturini

f

1. Svo-bodni hočemo resni - co, stremijo v da-lja nam o - či. Po -
2. Fra-let-li uniti su marcia - mo, la, spe me in on di in os tri cor; Giu -

- da-j - te bra-tje nam desni - co, pojdi - te z nami v lepše dni.
- sti - zia eli - ber la vo glia - mo, fi den - ti ognor nei nue vi al bor.

Fran Venturini, Pesem bratstva, petje združenih zborov za telovadni nastop 1. maja 1950 v Trstu (Arhiv NŠK Trst)

*Naprej, Nocoj, pa, oh, nocoj, Oko, Brez spanja in Žalost.*⁵¹

Po drugi svetovni vojni so nastale še naslednje pesmi: *Pozabljenim* (Simon Gregorčič) leta 1946 v Trstu, *Mi smo ubežniki* (Albert Širok), *Naprej* leta 1950, *Pesem bratstva* leta (Črtomir Sinkovec) 1950 v Trstu. *Pesem bratstva* so množični pevski zbori zapeli na telovadnem nastopu 1. maja 1950 na tržaškem stadionu Prvi maj v Trstu.⁵²

Da so bile Venturinijeve pesmi priljubljene med pevci je razvidno tudi iz kronike Komornega zbora Trst, ki ga je vodil skladatelj in zborovodja Ubald Vrabec. Tako zasledimo v kroniki naslednje pesmi: *Zdravica*, *V nove zarje* in *Pozdravljena domovina*, ki so jih na tržaškem radiu izvajali leta 1950.⁵³

Leta 1974 je Ignacij Ota zbral in uredil notno zbirko *Mešani in moški zbori*, v kateri je ponatis že nekaterih prej omenjenih pesmi: *Znamenje* (Simon Gregorčič), *Matjaž* (Fran Albreht), *Mornar* (Oton Župančič), *Brezupna prošnja*, *Meglicam* (Fran Mihelič), *Oblaka* (Oton Župančič), *Zapojmo pesmico* (narodna) in *Pohojena trav'ca* (narodna).

Za mešani zbor je harmoniziral tudi veliko ljudskih pesmi, ki so jih izvajali na različnih proslavah in prireditvah v tržaški okolici in snemali na radiu Trst. Med pesmimi najdemo še: *Pomladansko*, *Pozimi pa rožice ne cveto*, *Se davno mrači*, *Vince najboljša pijača*, *Kako bom ljubila*, *Moj očka ima konjiča dva*,⁵⁴

Med priredbami so tudi pesmi drugih narodov: *Cigančica* (hrvaška ljudska), *Lipe mare* (hrvaška ljudska), *Stalingrajska*, *Makedonska*, *Pesem o Volgi* (ruska ljudska) idr.

Skladatelj je priredil tudi pesem *Gorenjci* za mešani pevski zbor iz opere Antona Foersterja *Gorenjski slavček*.

Da je bil pomemben in priljubljen zborovodja in skladatelj je razvidno tudi iz arhiva Venturinijevih skladb, da so jih že v času njegovega poustvarjanja in ustvarjanja tržaški skladatelji priredili tudi za instrumentalni zasedbo. Tako sta skupaj s skladateljem Ivanom Grbcem napisala Venturinijevo pesem *Pesem o svobodi* za zbor in orkester za proslavo 1. maja 1946. Izvedena pa je bila že 30. aprila 1946 v gledališču Fenice v Trstu. Godalni orkester in Komorni zbor tržaškega radia je vodil skladatelj in zborovodja Ubald Vrabec.⁵⁵

⁵¹ Venturini, *Tržaške narodne pesmi*, 1938, NŠK Trst.

⁵² Samsa, *Primorski dnevnik*, 6. 5. 1950, str. 4.

⁵³ Vrabec, *Kronika Komornega zbora*. ZCPZ Trst, rkp.

⁵⁴ Vrabec, *Kronika Komornega zbora*. ZCPZ Trst, rkp.

⁵⁵ Vrabec, *Kronika Komornega zbora*. ZCPZ Trst, rkp.

Cerkvena glasba

Cerkvena glasbena dela so začetek datiranih Venturinijevih skladb. Glede na čas otroštva, ki so ga polnili zvoki cerkvenih orgel in župnikova spodbuda za glasbeno poustvarjalnost, sega v leto 1902, ko mu je bilo dvajset let in je nastala *Maša za mešani zbor* poimenovana *Sladka maša*. Ta skladba je še vedno v rokopisu.

Nekaj let kasneje je za svoje učence na Ciril – Metodovi šoli pri Sv. Jakobu v Trstu napisal *Slovensko mašo za mešani zbor* leta 1931. Gre za mašo v spomin ustreljenim učencem Ferdu Bidovcu, Franju Marušiču, Zvonimirju Milošu in Alojziju Valenčiču, ki so bili ustreljeni 6. septembra 1930 na Bazoviški gmajni. Maša obsega naslednje dele: Gospo, usmili se, Slava, Vera, Svet, Blagoslovljen in Jagnje božje. Mašo so krstno izvedli v cerkvi v Ricmanjih, kjer so v letih njenega nastanka orglali fantje Švarove družine. Izvedbo je vodil Vlado Švara. Po drugi svetovni vojni je bila maša večkrat izvedena. Pred leti je Venturinijevo mašo predelal zagorski organist Ivan Arh. Od izvirnika se razlikuje na področju ritmičnih sprememb, ki jih naredil. Maša je bila objavljena tudi v Cerkvenem glasbeniku leta 2008.⁵⁶

Naslednja maša je nastala leta 1934 in sicer *Slovenska maša za moški ali mešani zbor*. Dve leti pozneje, leta 1936 je nastala *Dvoglasna slovenska sv. maša za šolsko mladino*. Leto pozneje, 1937, je napisal nagrobnico za moški zbor *Usmili se, o Bog!*. Pesem je bila objavljena v notni zbirki Ob slovesu 42 nagrobnic za moški zbor, ki je izšla leta 1993 pri Zvezi kulturnih organizacij v Ljubljani.⁵⁷

V času zapora v Celovcu 24. X. 1941 je nastala tudi skladba *Nagrobница* za mešani zbor, ki je nekoliko predelana pesem za moški zbor *Usmili se, o Bog!*.

Med skladbami je tudi *Oče naš* za moški pevski zbor. Objavljena je bila skladba v zbirki očenašev za

zbor, glas in orgle Oče naš, ki je izšla leta 1998 pri Zvezi cerkvenih pevskih zborov v Trstu.⁵⁸

V spomin sinu Sergiju in snahi Joži, ki sta bila umorjena v borbi za pravico in svobodo svojega naroda je leta 1945 nastala skladba *Osem blagrov*.⁵⁹

Slovenska prosvetna zveza v Trstu je leta 1946 izdala tudi dve Venturinijevi božični pesmi: *Zori noč vesela* in *S prejasnega neba* za mešani pevski zbor.⁶⁰

Samospev

Med skladbami najdemo tudi samospeve, ki jih je skladatelj vključil v svoj glasbeni opus in se s to glasbeno obliko preizkusil v kompozicijski tehniki ter izvedbi, ki je bila med pevci zelo priljubljena. Opus samospevov je po številu skromen. Leta 1940 je v Ljubljani izšlo *5 samospevov za ženski glas s spremljavo klavirja*. V Zbirki so naslednji samospevi: *Ah, čemu bi rože brala*, *Moji dnevi*, *Zadnjikrat*, *Pričakovanje* in *Po poročni noči*. Po vrnitvi v Trst je leta 1946 v samozaložbi izdal samospev *Begunki* za visoki glas s spremljavo klavirja in *Domačo pesem* za sopran s spremljavo klavirja na besedilo Leopolda Stanka. Leta 1947 pa je nastal samospev *Dekliška*, ki ga je posvetil Rožici Kozem iz Prvačine na Goriškem.⁶¹

Kantata

Kantata je glasbena oblika, ki je med skladatelji zborovske glasbe na tržaškem priljubljena skladba. Venturini je na besedilo Otona Župančiča napisal kantato *Grobovi tulijo* za mešani zbor, soliste in klavir (ali orkester). Pri instrumentalnem delu mu je pomagal skladatelj Vasilij Mirk, ki je dolga dela služboval tudi v Trstu. Kantata je nastala leta 1945 v Ljubljani in je še v rokopisu.⁶²

⁵⁸ *Oče naš*, ZCPZ, 1998, str. 46 – 47.

⁵⁹ Venturini, *Osem blagrov*, Trst 1945.

⁶⁰ Božične pesmi, Trst 1946, str. 2,3,10,11.

⁶¹ Koren, *Primorski dnevnik* 1973, str. 5.

⁶² Hrvatin, *Slovenski biografski leksikon*.

⁵⁶ Faganel, F. Venturini *Slovenska maša za mešani zbor*, Cerkveni glasbenik, 2008, str. 26.

⁵⁷ Ob slovesu, 1993, str. 1, 61- 63.

FR. VENTURINI

Begunki

samospev za visoki glas s spremljevanjem klavirja

— Trst 1946 —

Samozaložba

Trst

Naslovnica samospeva Begunki (Arhiv NSK Trst)

Zaključek

Glasbeni opus Frana Venturinija je obsežen, a še vedno ne povsem raziskan. Njegove skladbe so v večjem številu še vedno v rokopisih, nekatere pa so tudi izgubljene. Bogastvo njegove zborovske ustvarjalnosti je bila in je velik doprinos k ohranjanju slovenske glasbene dediščine. Notne zbirke, objave posameznih skladb v različnih notnih zbirkah in pesmi ohranjene na zvočnih posnetkih so sestavni del ohranjanja glasbene dediščine.

Že v času vodenja različnih pevskih zborov na Tržaškem in v Ljubljani je poskrbel, da je svoje skladbe na proslavah in prireditvah tudi izvajal. Po končani drugi svetovni vojni in vrnitvi v Trst je njegove skladbe izvajal na tržaškem radiu Komorni zbor pod vodstvom skladatelja in zborovodje Ubald Vrabca. Toda včasih je imel tudi on svojo oddajo in je svoje skladbe s Komornim zborom vodil kar sam. Ker je bil takrat že zelo dobro poznan s številnimi skladatelji in zborovodji, poznali pa so tudi njegovo zborovsko delovanje in kulturno delovanje pri različnih kulturnih institucijah in ustanovah, so bile njegove skladbe na programu radia pogosto izvajanje. V svoj program jih je Ubald Vrabec izbral že v tretji radijski oddaji 14. julija 1945. Zapeli so poleg ostalih tudi Venturinijevo Pesem talcev. 13. junija 1947 je Venturini sam vodil Komorni zbor v oddaji slovenskih narodnih pesmi.⁶³

Skrb za ohranjanje in objavo skladb tržaških skladateljev je imel tudi odbor Glasbene Matice Trst, ki je skrbel za izdajo notnih zbirk. Tako je leta 1950 Glasbena matica izdala Pesmarico slovenskih narodnih pesmi, ki jo je uredil in pesmi zbral Fran Venturini. Nekaj pesmi je Komorni zbor 11. januarja 1951 zapel v radijski oddaji slovenskih narodnih pesmi. Ob Venturinijevi smrti je bila na radiu tudi spominska oddaja 15. oktobra 1952. Komorni zbor je zapel naslednje Venturinijeve pesmi: Pozdravljen domovina, Mornar, Zapuščena, Zdravica, Mi smo ubežniki, Kako bom ljubila, Pomladanska in Tedaj pa zbogom.⁶⁴

Venturini je bil skladatelj zborovske glasbe. Dober poznavalec njegovih skladb Radoslav Hrovatin je zapisal:

»Njegove pesmi so otožne, otožne, pa tudi vedre in šegave ter lepo odsevajo njegov značaj, ki je preprost, čustven, iskren, predvsem pa domoljuben. Zato so tudi skladbe harmonsko preproste, toda zelo melodiozne, dar vpleta med zborovski stavek nekoč priljubljene solistične vložke. Ostale so žive še po njegovi smrti.«⁶⁵

V trajen spomin so mu ob prenosu posmrtnih ostankov iz Ljubljane na pokopališče v Trst in nato v Boljunc postavili spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši 30. oktobra 1966. Po Venturiniju se imenuje pevski zbor iz Domja pri Trstu in Osnovna šola v Boljuncu, kjer je tudi njegov doprinski kip. Po naročilu ga je izdelal kipar F. Gorše leta 1976. Slikovno ga je upodobil tudi slikar Janez Cesar. Sliko olje na platnu hrani društvo Slavko Škamperle pri Sv. Ivanu v Trstu.⁶⁶

Venturinijevo delo je vplivalo na obnovo slovenske glasbene zborovske kulture. Zatrt kulturno in zborovsko delovanje je obujal v življenje. S tem si je pridobil zasluge za obnovo zborovskega življenja na Tržaškem. Venturinijevo delo predstavlja pomemben delež k celostni glasbeni kulturi na Slovenskem, pomemben pomen pa ima za razvoj kulturnega življenja med zamejskimi Slovenci. Iz lastnih poimenovanj in umetniških pogledov si je izoblikoval svoj slog. Bil je silno priljubljen, a v načelnih vprašanjih neupogljiv.

Viri in literatura

Arhivski viri

Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu
Vrabec, Ubald. *Kronika Komornega zbora Trst.*

Narodna in študijska knjižnica Trst
Venturini, Fran. Trst: Narodna in študijska knjižnica. Odsek za zgodovino in etnografijo. *Tržaške narodne pesmi.* Ljubljana 1938. Narodna in študijska knjižnica Trst.

⁶³ Vrabec, *Kronika Komornega zbora.*

⁶⁴ Vrabec, *Kronika Komornega zbora.*

⁶⁵ Hrovatin, Venturini, SBL.

⁶⁶ Malec, Venturini, *Obrazi slovenskih pokrajin.*

Zveza slovenskih prosvetnih društev Trst
Venturini, Fran: *Pesmi svobode*. Ljubljana, 1945.
 Zveza slovenskih kulturnih društev Trst.
Venturini, Fran: *Osem blagrov*. Trst 1945. Zveza slovenskih kulturnih društev Trst.

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani
Venturini, Fran: *Bazovica*. Cobiss. NUK Ljubljana.
 IV. deška šola Prule Ljubljana. *Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini*. Ljubljana: Prosvetni oddelek kr. banske uprave, 1934, str. 6, 126.

Arhiv RAI Radio Trst A
Ban, Janko: *Fran Venturini*. Trst: RAI Radio Trst A slovenski program.

Monografije

Ivančič, Miloš: *Prekomorci: zgodbe o odisejadi Primorcev in Istranov*. Koper: Pokrajinski arhiv Koper in Združenje protifašistov, borcev za vrednote NOB in veteranov. Koper, 2023.
Jelerčič, Ivo: *Pevsko izročilo Primorske*. Trst: Založništvo Tržaškega tiska, 1980.
Koter, Darja. *Slovenska glasba 1918 – 1991*. Ljubljana: Študentska založba, 2011.
Kralj, Bojana: *Ubaldo Vrabec 1905 – 1992*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2005.
Manin, Marco: *Josip Pangerc: plemeniti slovenski rodoljub*. Trst: Mladika, 2015.
Pangerc, Boris: *Ignacij Ota – življenje darovano glasbi*. Koper: Fontana, 2011.
Ban, Olga. V hudi zimi peš do Sv. Jakoba. *Stoji učilna zidana. Spomini in pričevanja. Sto let Ciril – Metodove šole v Trstu*. Tavčar, Silvij (ur.). Trst: Založništvo tržaškega tiska, str. 18 – 19.
Brus, Franc. Obrazi sošolcev in učiteljev v najlepšem spominu. *Stoji učilna zidana. Spomini in pričevanja. Sto let Ciril – Metodove šole v Trstu*. Tavčar, Silvij (ur.). Trst: Založništvo tržaškega tiska, str. 21 – 22.
Hreščak, Racman, Ljudmila: Bili so preprosti in so razumeli naše težave. *Stoji učilna zidana. Spomini in pričevanja. Sto let Ciril – Metodove šole v Trstu*. Tavčar, Silvij (ur.). Trst: Založništvo tržaškega tiska, str. 25 – 26.

Spetič, Maks: Edina šola, v katero smo verjeli. *Stoji učilna zidana. Spomini in pričevanja. Sto let Ciril – Metodove šole v Trstu*. Tavčar, Silvij (ur.). Trst: Založništvo tržaškega tiska, str. 46 – 47.

Svetek, Lev: *Pri svojih na svojem*. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1987.

Turk, Danilo: Ta čudovita visoka stavba. *Stoji učilna zidana. Spomini in pričevanja. Sto let Ciril – Metodove šole v Trstu*. Tavčar, Silvij (ur.). Trst: Založništvo tržaškega tiska, str. 59 – 61.

Notne zbirke

Božične pesmi. Trst: Slovenska prosvetna zveza, 1946, str. 2, 3, 10, 11.
Grbec, Ivan: *Pesmarica*. Trst, 1954.
Oče naš. Zbirka očenašev za zbor, glas in orgle. Trst: Zveza cerkvenih pevskih zborov, 1998, str. 46 – 47.
Ob slovesu 42 nagrobnic za moški zbor. (Gobec Mitja in Močnik Janez, ur.). Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije, str. 1, 61 – 63.
Ota, Ignacij: *Otroške in mladinske pesmi*. Trst, 1966.
Ota, Ignacij: *Fran Venturini: Mešani in moški zbori*. Trst: Slovenska prosvetna zveza, 1974.
Otroške in mladinske pesmi z glasbeno spremljavo. Trst: Glasbena matica, 2019.
Venturini, Fran: *Pesmi svobode*. Ljubljana, 1945.
Venturini, Fran: *Pesmi za vrtec*. Trst, 1945.
Venturini, Fran: *Begunki: samospev za visoki glas s spremljevanjem klavirja*. Trst 1946.

Članki

D. P. Fran Venturini – silno priljubljen a v načelnih vprašanjih neupogljiv. *Primorski dnevnik*, 30. oktober 1966, letnik XXII, št. 250 (6537), str. 3, 10.
Faganel, Tomaž: Fran Venturini. Slovenska sv. maša za mešani zbor, 1931. *Cerkveni glasbenik*, letnik 101, št. 4, 2008, str. 1 – 8, 26.
Hrovatin, Radoslav: Venturini, Fran Edvard (1882 – 1952). *Slovenski biografski leksikon*.
Ivašin, Marta: Mi verujemo v našo pomlad. *Primorski dnevnik*, 6. 9. 2020, str. 16.
 J., T.: Naši veliki pokojniki. Fran Venturini. *Jadranski koledar*, 1953, str. 51 – 52.

Kontestabile, Rovis, Mirjana: Istrsko šolstvo v avstrijskem obdobju in C. K. moško učiteljsiše v Kopru. *Cesarsko-kraljevo moško učiteljsiše v Kopru, 1875 – 1909*. Kontestabile Rovis Mirjana (ur.). Koper: Pokrajinski arhiv, 2010, str. 17 – 33.

Koren, Jože. Venturinijev skladateljski opus še čaka na zbiratelja in urednika. *Primorski dnevnik*, 7. januar 1973, leto XXIX, št. 6 (8408), str. 5.

Malec, Luana: Venturini Fran (Edvard). (1882-1952). *Obrazi slovenskih pokrajin*. Mestna knjižnica Kranj, 2020. <https://www.obrazislovenskipokrajin.si/oseba/venturini-fran-edvard/>

Samsa, Mara: 1. maj – spev mladosti, moči in lepote. *Primorski dnevnik*, letnik VI, 6. 5. 1950, št. 94 (1485), str. 4.

Sv. Jakob: zgodovinski razgledi po življenju Slovencev v Tržaškem delavskem okraju. Debelli -Turk, Lida (ur.). Trst: Založništvo tržaškega tiska, 1980.

Šavli, Andrej: Vrsta skozi čas. *Obrazi iz koprsko – goriških generacij slovenskih učiteljev 1875 – 1909 – 1919*. Fran Venturini. Kontestabile, Rovis, Mirjana in Muženič, Matej (ur.). Koper: Pokrajinski arhiv, str. 191 – 192.

Švara, Ernest: Fran Venturini. *Galeb*, leto XV, 1968/69, št. 2, str. 32 – 33.

Venturini, Fran: V dejanjih kažimo ljubezen do svojega naroda. Vesti iz Istre. *Edinost*, 7. 7. 1911, letnik XXXVI, št. 187, str. 4.

Vesti iz Istre. Ustanovitev CirilMetodove podružnice za Breg.. *Edinost*, 12. 7. 1911, letnik XXXVI, št. 192, str. 2.

Vesti iz Istre. Ciril – Metodova podružnica za Breg. *Edinost*, letnik XXXVII, 21. 1. 1912, št. 21, str. 3.

Vesti iz Istre. Iz Doline. *Edinost*, letnik XXXVII, 5. 2. 1912, št. 36, str. 3.

Vesti iz Istre. Iz Boršta. *Edinost*, 19. 3. 1912, letnik 37, št. 79, str. 4.

Vstajenje Primorske. *Wikipedija*. https://sl.wikipedia.org/wiki/Vstala_Primorska

Zusammenfassung

„ÄUSSERST BELIEBT, DOCH IN GRUNDSATZFRAGEN UNBEUGSAM“

Fran Venturini – vielseitiger Musiker und Lehrer der Basovizza-Opfer

An der Wende zum 20. Jahrhundert war das Musikleben in Triest vor allem im Bereich der Chormusik bedeutend, die Instrumentalmusik war weniger präsent. Die kulturelle Tätigkeit von Vereinen und musikalischen Institutionen, die Organisation von Chor seminaren, das Herausgeben und Veröffentlichen von Musikkritiken und auch die musikpublizistische Arbeit wurden während den beiden Weltkriegen sowie unter dem faschistischen Regime einerseits behindert, andererseits aber auch gefördert – und ermutigten Kulturschaffende, das nationale Bewusstsein zu wahren und das kulturelle Erbe in der Muttersprache zu erhalten. Zu den Initiatoren gehörte auch der Lehrer, Chorleiter, Komponist und Kulturarbeiter Fran Venturini aus Bollunz bei Triest.

Seine Vielseitigkeit, sein breites Wissen und seine Fähigkeiten prägten sowohl seine Persönlichkeit als auch sein Wirken. Schon in jungen Jahren zeigte er musikalisches Talent. Er sang in verschiedenen Chören und leitete sie in den Orten, in denen er als Lehrer tätig war. Nach dem Abschluss des Lehrerseminars in Koper unterrichtete er in Dörfern im Raum Triest (Predlocca, Dolina, Boste, Bollunz) und gründete oder leitete in all diesen Orten Gesangsvereine. Während seiner Lehrtätigkeit in Dolina wurde er zum Bürgermeister gewählt. In Bollunz war er Initiator der Gründung der Cyrill- und-Method-Gesellschaft. Aufgrund seines vielseitigen kulturellen und politischen Engagements war er dem damaligen Regime ein Dorn im Auge. Nach der Auflösung der Kulturvereine im Jahr 1927 floh er nach Jugoslawien. Er zog nach Ljubljana, wo er zunächst als Kulturarbeiter arbeitete und Chöre leitete. 1931 erhielt er eine Stelle als Lehrer an der VI. nationalen Jungenschule Prule bei Ljubljana. Während der Besetzung von Ljubljana floh er zu seinem Sohn nach Senovo, wurde aber von den Italienern bei Dobova gefangen genommen und nach Süditalien geschickt. Auch während seiner

Gefangenschaft leitete er den Gesang und komponierte verschiedene Lieder, zumeist Partisanenlieder. Nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs hatte er die Ehre, den Chorverband Hubadova župa in Ljubljana zu leiten, nach dem Tod des Komponisten und Dirigenten Zorko Prelovec bei der Ankunft der Befreier in Ljubljana. Später kehrte er nach Triest zurück und setzte seine kulturellen und politischen Aktivitäten fort. Er übernahm die Leitung des Slavko Škamperle Chores aus Triest und trat mit diesem bei Veranstaltungen und Konzerten in ganz Slowenien und Jugoslawien auf. Er nahm an dem Slowenischen Kulturverband und den Slowenisch-Kroatischen Kulturverband teil und war mehrere Jahre Mitglied und Präsident der Musikgesellschaft Glasbena Matica in Triest. Während er Chöre und andere kulturelle Aktivitäten leitete, komponierte er auch. Sein musikalisches Opus umfasst Chorwerke, Eigenkompositionen und eine Kantate. Er komponierte Kunstlieder zu Texten slowenischer Dichter (Župančič, Prešeren, Aškerc, Širok, Šinkovec u. a.), schrieb Bearbeitungen von Volksliedern aus der Region Triest sowie Bearbeitungen ausländischer Volks- und Kirchenlieder. Er schrieb Lieder für Kinder- und Jugendchöre, jedoch sind nur wenige Werke für Frauenchöre erhalten. Für Männerchöre hingegen komponierte er zahlreiche Stücke, darunter herausragende Werke wie Zdravica, Pesem talcem, Nesrečna ljubezen, Vasovalec, Zvezde žarijo spokojno, Bazovica u. a. – sowie mehrere Volksliedbearbeitungen und geistliche Lieder. Auch für gemischte Chöre schrieb er viele Werke, sowohl Kunst- als auch Volkslieder, die bis heute häufig aufgeführt werden, darunter Znamenje, Mornar, Meglicam, Oblaka, Zapojmo pesmico, Pohojena trav'ca u. a. Unter seinen kirchlichen Kompositionen sind seine Messen besonders hervorzuheben: die erste entstand bereits im Jahr 1902 – eine zweistimmige Jugendmesse –, und 1931 komponierte er die Heilige Slowenische Messe für gemischten Chor. Diese widmete er seinen Schülern (Bidovec, Miloš, Marušič und Valenčič) der Cyrill-und-Method-Schule in Triest, die im Jahr 1960 in Basovizza ermordet wurden. Das Lied Osem blagrov widmete er seinem Sohn Sergij und seiner Schwiegertochter Joža, die beide im Zweiten Weltkrieg ums Leben kamen. Einen wichtigen Platz nimmt jedoch sein Lied für den Männerchor von Basovizza ein, das auf einen Text von Albert Širok basiert ist. Der Komponist vertonte es zum Gedenken an alle Ge-

fallenen in den Kriegen. Es wurde für Männerchor und Baritonsolo geschrieben. Diese Solopassage übernahm später der Komponist Rado Simoniti in seinem Werk Vstajenje Primorske (Die Auferstehung von Primorska) und integrierte die Melodie in die vierte Strophe, vertont nach einem Text von Lev Svetek Zorin. Das Lied wurde zur inoffiziellen Hymne von der Region Primorska und wurde 1968 erstmals in Nova Gorica aufgeführt. Das Leben von Fran Venturini war für das Triester Gebiet von großer Bedeutung und von reichem kulturellem Schaffen geprägt. Er war eine vielseitige Persönlichkeit – äußerst beliebt, aber in Grundsatzfragen unbeugsam.

Schlüsselwörter: Lehrer, Chorleiter, Komponist, vielseitiger Kulturarbeiter

